

טלטול לצורך מקומו

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ג

כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו בין לצורך גופו ... בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנד עמוד ב

אמר רב הונא: היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית - מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, ומתיר החבלים והשקין נופלים. והאנן תנן: נוטל את הכלים הניטלין בשבת! - כי קאמר רב הונא - בקרני דאומנא, דלא חזיא ליה. - והא קא מבטל כלי מהיכנו! - בשליפי זוטרי

3. בית הבחירה (מאירי) מסכת שבת דף קנד עמוד ב

יש שואלים בדברים שאין ניטלים ושליפי זוטרי שאין בהם ביטול כלי מהיכנו מה צריך לכרים וכסתות ויטלם ביד שהרי צריך הוא למקומם ואם מפני שאינו יכול להשתמש במקומו שהרי גב הבהמה הוא ואסור להשתמש בבעלי חיים הרי מ"מ צריך למקומו שלא תמות בהמתו נראה שאין צורך מקומו נאמר אלא שצריך למקומו ממש לישיב בו

4. חוט שני חלק ג עמוד פ

מבואר ש'צורך מקומו' הוא דוקא שצריך להשתמש ממש באותו המקום, אבל אם יש לו צורך צדדי שאינו שימוש ממש במקומו אין בזה בכלל היתרא דצורך מקומו. וכל שכן אם רוצה לטלטל כלים שמלאכתן לאיסור רק כדי שהחדר יהיה פנוי ומסודר לאורחים שיבואו, לא חשיב צורך מקומו דאין זה שימוש ממש במקום הזה ואסור

5. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כב

שאלה: כלי שמלאכתו לאיסור המונח במקום שאינו מתאים לכבוד השבת, לדוגמא עט המונח על השולחן בשבת, אם מותר להסירו מחמת כבוד השבת, וחשיב ליה כטיילטול צורך גופו ומקומו.
תשובה: טילטול כזה לא חשיב כטיילטול לצורך מקומו, וזה גופא כבוד שבת שאינו מטלטל דבר שנאסר לנו בטיילטול.

6. שמירת שבת כהלכתה פרק כ סעיף י

כאשר עצם הימצאות הכלי במקום שהוא מפריעה אותו, כמו פטיש המונח על השולחן, והוא מתבייש בשל כך בפני האורחים, אין זה נחשב "לצורך מקומו" ואסור לטלטלו משם, ויש מתירים.

7. הערות שם אות כה

אך שמעתי מחכ"א, די"ל שכל שמתבייש בפני אורחים, כגון שמונח על השולחן כלי שמלאכתו לאיסור, אף שבכ"ג בחול אין מתבייש בכך, אבל כיון שבשבת מתבייש ולכן לא יכניסם לחדר בגלל המוקצה הנמצא במקום - צריך למקומו מיקרי. ומהגרש"ז אויערבך ז"ל שמעתי, דמפורש בים יששכר על התוספתא ביצה שמתיר להוציא תפילין מהחדר, או לכפות כלי שמלאכתו לאיסור על הנו, כדי להתיר תשיש המיטה

8. דף על הדף שבת דף לה עמוד ב

ובספר משמרת השבת העיר על ראיית הגרש"ז ז"ל הנ"ל, דאין מזה ראייה כל כך להציור שמתבייש מהאורחים כשמונח על השולחן כלי שמלאכתו לאיסור, דשאני התם דאין אפשרות לקיים המצוה דתשה"מ בעוד התפילין שם, א"כ נחשב טלטולם כצריך למקומם, דהרי כל זמן שהם נמצאים בחדר הם אוסרים תשה"מ בכל החדר, משא"כ כשאינו צריך ממש להמקום שהכלי מונח שם, ורק מחמת כיסופא נמנע מלהכנס אורחים להחדר, קשה לומר דזה נחשב כצריך למקומו, היות ובעצם החדר ראוי להכניס שם אורחים ומקום הכלי אינו מפריע לעצם השימוש בחדר. ומביא שם, שראה בספר אחד משמיה דהגאון רבי משה פיינשטיין דאין זה נחשב לצורך מקומו

9. ארחות שבת פרק יט סעיף כז

טלפון נייד המשמש בימות החול גם כשעון מעורר, ואירע שהחל לצלצל בשבת, מותר לטלטלו כשהצלצול שלו מפריע בחדר, וכדין טלטול לצורך מקומו (ועיין להלן הערה סה דיש להמנע מלהשתמש בשבת בטלפון נייד כשעון מעורר משום שיש בזה פירצה וזולזול השבת)

10. ארחות שבת פרק יט הלכה כ

כלי שמלאכתו לאיסור המונח על הרצפה במקום הילוך בני אדם ועלולים להכשל בו מותר לטלטלו כדין טלטול לצורך מקומו.

11. הערות שם

לכאורה נראה דכשם שלענין טלטול לצורך גופו לא הותר אלא כשאין לו כלי של היתר ... כן לא הותר לטלטול לצורך מקומו אלא אם זקוק לשימוש דוקא במקום הזה ואין לו מקומות אחרים ... ומו"ר הגר"ש אויערבאך זצ"ל כתב בזה דבענין צורך גופו אם יש לו כלי היתר אין צריך לכלי איסור כלל, אבל לצורך מקומו אין לומר לו שלא ישתמש במקום הזה משום שיש לו מקום אחר לישיב בו, דנמצא שמפקיעים ממנו את השימוש במקום הזה ... ואין להוסיף חומרות על המשנ"ב, שגם זה לא נזכר בפוסקים.

טלטול כלי שמלאכתו לאיסור על ידי ככר או תינוק

12. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג עמוד א

מדוכה, אם יש בה שום - מטלטלין אותה (אגב השום), ואם לאו - אין מטלטלין אותה! (כגון לישיב עליה, כיון דעיקר מלאכתו לשחיקה, דהיא מלאכת איסור משום טוחן).

13. שו"ת הרא"ש כלל כב סימן ח

המין הרביעי דבר המוקצה מחמת מלאכתו שהיא מלאכת איסור כקורנס הנפחים וכיוצא בהן מותר לטלטל לצורך גופו ולצורך מקומו אבל מחמה לצל על ידו לא, אבל יש לו היתר אפילו מחמה לצל על ידי ככר או תינוק. וזהו ששינוי מדוכה אם יש עליה שום מטלטלין

14. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף קכג עמוד א

הא דתנן מדוכה בזמן שיש בה שום מטלטלין אותה. יש מי שפירש דהוא הדין על ידי ככר ואף על גב דאמרינן (לקמן קמ"ב ב') לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד, הני מילי היכא דליכא תורת כלי כמת אבל כל מידי דאית ליה תורת כלי מיטלטל הוא על ידי ככר, וליתא אלא אין לך מוקצה מיטלטל על ידי ככר, ולא אמרו כאן אלא בשום וכיוצא בו הנדוכין בתוכה, והיינו טעמא משום דכיון דאין זו אסורה אלא מחמת מלאכה ועכשיו משמש היתר במלאכתה הרי מה שאסורה הוא מתירה והוה ליה כקדירה המטלטלת עם התבשיל.

15. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ה

יש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפי' מחמה לצל ע"י ככר או תינוק.

17. משנה ברורה סימן שח ס"ק כז

(כו) ע"י ככר או תינוק - לאו דוקא ככר הוא הדין אם נתן שאר חפץ המותר בתוכה והנה דעה זו היא דעת הרא"ש אבל הרבה מהראשונים חולקין ע"י וס"ל דלא התירו ככר ותינוק אלא למת בלבד לטלטלו על ידיהם וכדלקמן בסימן ש"א א"כ אבל לא בשאר דבר מוקצה אף שהוא כלי וכן הכריעו הרבה אחרונים וכ"ז דוקא אם יניח בתוך הכלי שאר דבר שאינו מיוחד לה אבל אם מונח שם דבר המיוחד לה כמו שום במדוכה ששוחקין בה או שמונח בקדירה קצת מהתבשיל לכו"ע מותר לטלטל הכלי אגב המאכל:

18. חוט שני חלק ג עמוד צ

ולפי מה שכתב הרשב"א בהיתר טלטול המדוכה עם השום וז"ל "כיון דאין זו אסורה אלא מחמת מלאכה ועכשיו משמש היתר במלאכתו הרי מה שאסורה הוא מתירה וכו'", לא תקשי הרי בכל כלי אזלינן בתר עיקר תשמישו או רוב תשמישו כדי לקבוע מהו שם הכלי, ואם דינו שמלאכתו לאיסור, אסור לטלטלו מחמה לצל אף שכעת הוא צורך דבר היתר, ואילו כשיש שום במדוכה שרינן

כדין כלי שמלאכתו להיתר אף שהמדוכה הוא כלי שמלאכתו לאיסור, די"ל דזה גופא התחדש בדינא דשום במדוכה, שבזמן שהכלי משמש את השום או שהקדירה משמשת את התבשיל, אזי השום או התבשיל מהפכים את שם הכלי לכלי שמלאכתו להיתר, כיון שזה יעודו ותכליתו של הכלי, א"כ בזמן שהוא משמש לתכליתו הרי דינו ככלי שמלאכתו להיתר.

19. ילקוט יוסף שבת ב סימן שח סעיף ג - דיני מוקצה בכלי שמלאכתו לאיסור

ח. מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור על - ידי שיתן עליו ככר או שאר חפצים המותרים בטלטול, אף אם כוונתו להצילו מן החמה לצל וכדומה.

טלטול מוקצה הנמצא בידו

20. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ג עמוד ב

אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי, ולא לסמוך בה כרעי המטה. אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר (ואף על גב דהיא אינה ניטלת - מטלטלין את הכלי לצרכה, ולאפוקי מדברי יצחק, דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת, ואיהו מוקי לה בצריך למקומו של כלי).

21. תוספות מסכת ביצה דף ג עמוד ב

אבל כופה עליה כלי - פירש רש"י דמהך ברייתא פריך התם לר' יצחק דאמר דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והוא תירץ בצריך למקומו ומכאן פוסקין דהא דקי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור אסור אינו אלא דוקא שאינו לצורך גופו או לצורך מקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי ואם התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו בחדרו אם ירצה דהא חזינא הכא דהואיל וצריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה.

22. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ג

כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו ... בין לצורך מקומו ... ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה

23. מגן אברהם סימן שח ס"ק ז

ונ"ל דאפי' שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלו יותר ועמ"ש ס' רס"ו ס"ב:

24. רמ"א אורח חיים הלכות שבת סימן רסו

ומי ששכח כיוסו עליו בשבת אם הוא בביתו יכול לילך עמו לחדר להתיר חגורו וליפול שם להצניעו

25. מגן אברהם סימן רסו ס"ק יט

יכול לילך עמו. כיון שהוא בידו יכול להניחו בכל מקום שירצה כמ"ש ס' ש"ח ס"ג,

26. ביאור הגר"א אורח חיים סימן רסו

אבל ל"נ דשם התחלת הטלטול הוא בהיתר וכל הטלטול הוא בהיתר משא"כ כאן שבאיסור הוא ומי שאכל שום וריחו נודף

27. מגן אברהם סימן שלא

כתו' בי"ד ס' רס"ו דמות' לטלטל הסכין לאחר המילה וכו' והוא מר"ו וז"ל מותר לטלטל הסכין להחזירו לאחר המילה דמאחר שטלטל הכלי בהיתר מחזירו לאיזו מקו' שירצה וכ"כ הרמב"ן עכ"ל, כוונתו דקי"ל דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו לאיזו מקום שירצה

28. ביאור הגר"א יורה דעה סימן רסו

מהרי"ל כתב דמיד אחר המילה יזרוק האזמל מידו וד"מ כתב שנראה לו דברי ר"י ... וגם מ"ש מהרי"ל שצריך לזרוק מידו הדין עמו ואף על גב דגבי מלאכתו לאיסור כשמטלטלו לצורך מקומו מותר להצניעו ... כאן אסור ... דדוקא בכלי שמלאכתו לאיסור שאינו מוקצה שמותר לטלטל לצורך גופו ומקומו רק מחמה לצל אסור דהוי שלא לצורך ... וכמו כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך כלל בזה מותר כיון שמטלטל לצורך משא"כ במה שאסור לטלטל אף לצורך מקומו

29. משנה ברורה סימן שח ס"ק יג

כתב המ"א דה"ה אם שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלה יותר אף שהנטילה היה שלא לצורך גופה ומקומה ועיין באחרונים שהכריעו דהאי היתרא לא שייך אלא בכלי שמלאכתו לאיסור ולא במוקצה מחמת גופו כגון מעות ואבנים וכיוצא בהן ובביאור הגר"א לעיל סימן רס"ב חולק על המ"א וסי"ל דלא התירו אלא כשהתחיל לטלטל בשרות

30. ביאור הלכה סימן רסו

ובדה"ח מכריע דבכיס שיש עליה תורת כלי והיא לא נעשה בסיס להמעות כיון שהניחה בשכחה ומותר לטלטלה לצורך מקומה לכן אם היה בידו יכול להוליכו לתיבה אבל דברים המוקצין בגופן כגון מעות ואבנים שאין להם שום היתר טלטול אפי' לצורך גופו או מקומו ונטלו בידו אסור לילך עמהן למקום אחר רק יזרוק אותן תיכף מלבד איזמל של מילה אף שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו מ"מ כשהוא בידו יכול להניחו באותו חדר במקום שירצה דאי יצטרך להשליך האיזמל מידו וישבר מימנע ולא מהיל:

31. משנה ברורה סימן תקו ס"ק כט

וה"ה שאסורה היא בטלטול (חלה ביו"ט) מטעם זה ואעפ"כ מיד כשקרא לה שם חלה ועדיין היא בידו קודם שהניחה רשאי לטלטלה לכל מקום שירצה ומניחה שם עד חול המועד ואז שורפה:

32. ילקוט יוסף שבת ב סימן שח סעיף ג - דיני מוקצה בכלי שמלאכתו לאיסור

יג. מוקצה שעבר ונטלו בידו בשבת, בין מוקצה מחמת חסרון כיס, בין מוקצה מחמת גופו, ובין מוקצה בכלי שמלאכתו לאיסור, כל זמן שהמוקצה בידו מותר לו להמשיך ולהחזיק במוקצה ולהניחו בכל מקום שירצה, ואינו צריך לסלקו מיד, שאחר שהוא כבר בידו יכול להניחו במקום שרוצה. ויש אומרים שדין זה לא נאמר אלא בכלי שמלאכתו לאיסור. וטוב להחמיר כסברתם, אך המיקל בכל סוגי המוקצה יש לו על מי שיסמוך

33. בן איש חי שנה שניה פרשת מקץ סעיף ג

ואף על פי שאמרנו דלצורך מקומו מטלטלו ומניחו בכל מקום שירצה, עכ"ז אם היה נוטלו ביד ז', אסור ליתנו בדרך הילוכו ביד שניה, דזה מקרי טלטול חדש וכנ"ז בפוסקים ז"ל:

34. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תמו

מוקצה כל זמן שבידו יכול להוליך לכל מקום שירצה, ואפשר אף מיד ליד שרי, אין כאן חשש כל כך

35. ילקוט יוסף דיני מוקצה בכלי שמלאכתו לאיסור אות כג

ומרן אאמו"ר שליט"א אמר לי דאף שהעיקר לדינא כדעת הפוסקים המקילים בזה, מכל מקום כיון שהוא דבר שנקל להחמיר בו, דלמה יעבירונו מיד ליד, לפיכך נכון לחוש לסברת המחמירים ולהחמיר בזה.